

به نام خدا

وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

(ایرانداک)

خلاصه گزارش طرح پژوهشی سازمانی

عنوان طرح پژوهشی:

شناسایی ویژگیهای نحوی زبان علم در مدارک علمی فارسی

تاریخ شروع طرح پژوهشی	۱۳۹۹/۱۰/۲۰	تاریخ پایان طرح پژوهشی	۱۴۰۰/۷/۶
نام و نام خانوادگی مجری طرح پژوهشی	سید مهدی سمائی	نام و نام خانوادگی همکاران طرح پژوهشی	بهروز رسولی

درباره طرح پژوهشی

زبان علم یکی از صورتهای زبان معیار و ابزار ارتباط طبقات تحصیل کرده در مجامع علمی و ابزار تدوین آثار علمی است. محققان می کوشند از گونه زبانی خاصی در مجامع علمی و تخصصی استفاده کنند و متون و مقالاتی را که محتوای علمی دارد با گونه مذکور بنگارند و در سخنرانی ها از آن استفاده کنند. زبان علم ویژگیهایی خاص دارد که حوزه واژگان و صرف و نحو را شامل می شود. در طرح حاضر به شناسایی ویژگیهای نحوی توجه شده است. زبان علم ابزاری ضروری برای همگون کردن تولیدات علمی است. هدف مجری این طرح شناخت ویژگیهای نحوی زبان فارسی در آثار و پژوهش های پژوهشگران فارسی زبانان در ایران بوده است. در این راستا به یک هدف جزئی نیز پاسخ داده شده است: به شناخت انواع جمله از نظر ساخت و زمان و وجه در پیکره مورد تحلیل

روش پژوهش

برای استخراج ویژگیهای نحوی زبان علم فارسی در این پژوهش متونی که در باره موضوعات تخصصی و علمی اند از پایگاههای اطلاعاتی فارسی نظیر مگیران و نورمگز انتخاب شده اند. این متون مربوط به دو حوزه دانشگاهی و سه رشته بوده اند. حوزه علوم انسانی و حوزه علوم پایه و از رشته های زبانشناسی و زمین شناسی و

شیمی. بدین معنی که تعداد ۹۰ مقاله از پایگاه های اطلاعاتی استخراج و تحلیل شده اند. داده ها با نرم افزار استخراج و تحلیل شده اند. نرم افزار مورد استفاده برای استخراج و تحلیل داده ها در این طرح کیو.دی.ای. ماینر لایت بوده است.

یافته های طرح پژوهشی

متن مقاله های علمی در نرم افزار ماینر لایت کد گذاری شد و حدود ۱۴۰۰ کد از آن میان استخراج شد. فرایند کد گذاری به این صورت بوده که ابتدا دفترچه کدی در بردارنده چهار گروه و ۱۴ زیرگروه تهیه گردید: وجه اخباری. وجه التزامی (حال التزامی و گذشته التزامی). زمان دستوری شامل زمان حال و گذشته ساده و ماضی نقلی و ماضی بعید و ماضی استمراری و آینده) و ساخت جمله شامل جمله ساده و جمله مرکب. در ضمن ساخت مجهول نیز به دسته بندی فوق اضافه شد. پس از درون دهی دفترچه کدی به نرم افزار متن مقاله ها مطالعه و هر تکه متن به کدی اختصاص داده شد. تجزیه و تحلیل کدها نشان داد که کد وجه اخباری با فراوانی ۳۷۷ بار در متن مقالات کاربرد بیشتری در نگارش علمی داشته است. در ضمن زمان ماضی نقلی با ۱۱۸ بار تکرار و زمان حال ساده با ۲۱۱ تکرار و گذشته ساده با ۸۸ تکرار و جملات ساده با ۳۲۵ تکرار و ساخت مجهول با ۱۶۰ تکرار جایگاه های اصلی را در تحلیل نهایی به خود اختصاص داده اند. فراوانی وجوه و زمان و ساخت در رشته های مورد بررسی نیز ب تفکیک مشخص در در نمودارهایی ارائه شدند.

نتیجه گیری و پیشنهادها

ویژگیهای مشترک و جهانی زبان علم را می توان اولاً به فاکتورهای صوری و ملموس و فاکتورهای غیر صوری و تجریدی تقسیم کرد. فاکتورهای صوری یا واژگانی اند یا نحوی. به کار بردن الفاظ و سبک فخیم و وزین و استفاده از کلمات و اصطلاحات تخصص در زبان حرفه ای و واژه های علمی از جمله فاکتورهای واژگانی اند. استفاده از ساخت مجهول و فاعل نقش باخته و جملات بدون شخص و به کار بردن فراوان زمان دستوری ماضی نقلی و گذشته ساده و به خصوص زمان حال ساده و استفاده فراوان از جملات ساده و وجه اخباری و گرده برداری نحوی و کاربرد محدود حذف و افتادگی نحوی و استفاده از تکرار نیز از جمله فاکتورهای اصلی زبان علم اند.